

karty i + x4'14
E

Pomorze Tczew
5. Wileń. Bryg. AK
+ Badocha Zdzisław
ps. „Żelazny”
M: 1597/25343on.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Baoloch, Zdzi sław

J:U:1597/2535 Pom.

Ulew 5. Wilejskie Bryg. AK

1./1. Relacja *k. 3 s. 1-3*

1/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

1/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące delatora

II. Materiały uzupełniające relację

III/1. Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2. Materiały dotyczące ogólnie okresu przed 1939 r.

III/3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5. Inne .....

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne : *k. 10*

VI. Fotografie *obici i kopie*

I/11. Relacja - Badochu Zdrastaw:

1. Życiorys Z. Badochy, [w:] Nowinski Piotr, Za świętą sprawę, Gdańsk 2011, s. 14, kserokop. oryg. k. 3 s. 1-2-3

Winiński Piotr, „Za świętą sprawę”,
1 Pt, Gelańsk 2011. 1

WYBRANE BIOGRAMY ŻOŁNIERZY PODZIEMIA NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO, WALCZĄCYCH W RAMACH 5. WILEŃSKIEJ BRYGADY AK

ZDZISŁAW BADOCHA „ŻELAZNY”

Urodził się 23 III 1925 r. w Dąbrowie Górniczej jako syn Romana i Wandy z Tyleców. W 1937 r. przeprowadził się wraz z rodziną do Nowo-Święcian (pow. święciański, obecnie Litwa) na Wileńszczyźnie. Tam skończył gimnazjum i działał aktywnie w drużynie harcerskiej. Po wybuchu wojny ojciec Zdzisława dostał się do sowieckiej niewoli, skąd udało mu się wyjść z armią Andersa. Reszta rodziny Badochów pozostała w Nowo-Święcianach, gdzie od początku okupacji za patriotyczną działalność byli prześladowani zarówno przez władze litewskie, jak i sowieckie.

W 1942 r. Zdzisław rozpoczął regularną współpracę z podziemiem. Wraz z kolegami zbierali i magazynowali broń dla pierwszego zbrojnego oddziału partyzanckiego na Wileńszczyźnie por. Antoniego Burzyńskiego „Kmicica”. Na początku 1943 r. Badocha wszedł w skład

23. Ośrodka Dywersyjnego Ignalino–Nowo-Święciany i został zastępcą dowódcy 9. patrolu tego odcinka, przyjmując pseudonim „Żelazny”. Ośrodki te zajmowały się prowadzeniem dywersji i sabotażu na komunikacyjnych szlakach kolejowych. Zadaniem żołnierzy było zdobywanie broni i amunicji wszelkimi dostępnymi środkami, sabotaż, szkolenia wojskowe oraz zbieranie informacji przydatnych dla działań Armii Krajowej, a także kolportaż prasy konspiracyjnej.

W marcu 1944 r. Badocha został zdekonspirowany i przyłączył się do partyzantki. Otrzymał przydział do 5. Wileńskiej Brygady AK, do kompani szturmowej plutonu dowodzonego przez ppor. Mieczysława Kitkiewicza „Kitka”. Brał udział w działaniach zbrojnych oddziału, a następnie wraz z resztą partyzantów starał się przebić na Białostoczczyznę, unikając aresztowania przez nadciągającą Armię Czerwoną. W czasie marszu został okrzyknięty i siłą wcielony do formujących się jednostek Ludowego Wojska Polskiego. W październiku 1944 r. wraz z innymi (m.in. por. Leonem Beynarem, czyli późniejszym znanym historykiem Pawłem Jasienicą) powrócił do konspiracji, podejmując

współpracę z podziemiem w rejonie Bielska Podlaskiego. Tam na bazie ocalałych partyzantów (→) mjr Zygmunt Szendzielarz „Łupaszko” odtworzył 5. Wileńską Brygadę AK. Zdzisław Badocha „Żelazny” objął funkcję dowódcy plutonu w 4. szwadronie dowodzonym przez (→) por. Mariana Plucińskiego „Mściława”. Jako wyróżniającego się żołnierza 15 VIII 1945 r., w dniu święta Wojska Polskiego, mjr „Łupaszko” awansował go do stopnia ppor. czasu wojny.

Na przełomie lutego i marca 1946 r. ppor. „Żelazny” stanął na czele patrolu dywersyjnego, którego zadaniem było pozyskiwanie środków na działalność konspiracyjną. 14 IV 1946 r. mjr „Łupaszko” wznowił działalność partyzancką, tym razem na Pomorzu. Na dowódcę jednego z trzech zorganizowanych wtedy szwadronów mianował „Żelaznego”. Szwadron składał się w znacznej mierze z wileńskich harcerzy, wywodzących się głównie ze słynnej „Czarnej Trzynastki” (13. Wileńska Drużyna Harcerzy): (→) sierż. Roberta Nakwasa Pugaczewskiego „Okonia”, Mariana Odyna-Jankowskiego „Marka”, kpr. Bogdana Obuchowskiego „Zbyszka”, Henryka Wojczyńskiego „Mercedesa”, (→) plut. Henryka Urbanowicza „Zabawy”, kpr. Henryka Kazimierczaka „Czajki”. Zastępcą ppor. „Żelaznego” został (→) ppor. Olgierd Christa „Noc”, „Leszek”, harcerz „Błękitnej Jedyńki Żeglarskiej”. Już wkrótce ta grupa miała stać się jednym z najskuteczniejszych oddziałów.

Doświadczenia wyniesione z przedwojennego harcerstwa, a następnie z praktyki działalności konspiracyjnej, a później partyzanckiej, stanowiły główny atut niezwykle mobilnego i aktywnego oddziału ppor. „Żelaznego”. Przez ponad trzy miesiące, przerzucając się samochodami, pieszo czy nawet pociągami po rozległych obszarach Borów Tucholskich, Pomorza i Powiśla, skutecznie paraliżował działalność administracji komunistycznej, służb bezpieczeństwa oraz wojska. Największym sukcesem ppor. Badochy w kampanii pomorskiej 5. Wileńskiej Brygady AK była akcja przeprowadzona 19 V 1946 r. na terenie powiatów Starogard Gdański i Kościerzyna (obecnie pow. starogardzki, kościerski i chojnicki).

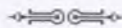
W uznaniu zasług i zdolności dowódczych mjr „Łupaszko” odznaczył ppor. „Żelaznego” sygnetem 5. Wileńskiej Brygady AK. Było to wysokie wyróżnienie, które otrzymywali tylko najwybitniejsi żołnierze brygady. Mjr „Łupaszko” wystąpił także z wnioskiem o odznaczenie ppor. „Żelaznego” Krzyżem Virtuti Militari V klasy.

10 VI 1946 r. podczas postoju we wsi Tulice szwadron został zaatakowany przez grupę operacyjną Urzędu Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej. W walce ranny został ppor. „Żelazny”. Opatrzyła go sanitariuszka (→) Danuta Siedzikówna „Inka”, ale rana okazała się na tyle poważna, że wymagała pomocy lekarza. Dowództwo nad szwadronem przejął ppor. Olgierd Christa „Leszek”, nakazując bezzwłoczny wymarsz z miejsca potyczki. Najważniejszym celem było zapewnienie rannemu opieki medycznej. Korzystając z kontaktów konspiracyjnych na tym terenie, został on umieszczony w majątku Czernin koło Sztumu, gdzie przez dwa tygodnie przebywał na rekonwalescencji. W dniu, kiedy miał opuścić majątek, 28 VI 1946 r., trafiła tam grupa operacyjna Urzędu Bezpieczeństwa, sprawdzając miejsca ujawnione przez Reginę Żylińską-Mordas „Reginę” (łączniczkę oddziału, która po aresztowaniu rozpoczęła współpracę z Urzędem Bezpieczeństwa Publicznego). Wywiązała się walka, w której „Żelazny” poległ.

Ppor. Zdzisław Badocha „Żelazny” zginął w wieku 21 lat, był pełnym życia, niezwykle pogodnym człowiekiem, szanowanym i niezawodnym kolegą, znakomitym dowódcą

i oficerem. 5 XII 2004 r. grupa przyjaciół i sympatyków żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK upamiętniła go, odsłaniając w Czermnie tablicę pamiątkową, a 11 IV 2006 r. w pobliżu fermy w Czermnie odsłonięto pomnik poświęcony „Pamięci żołnierzy szwadronu «Żelaznego»”. Ma on tym większą wartość, iż głaz, na którym znajduje się napis, został ustawiony w latach sześćdziesiątych przez świadka śmierci „Żelaznego”, wileńskiego partyzanta Stanisława Szczykno „Stacha”, z zamiarem wykonania w przyszłości takiej inskrypcji.

„Koło miejscowości Podjazy, na prostym odcinku szosy w odległości kilkuset metrów od nas wyjechał zza wzgórza samochód pełen [...] milicji dowodzonej przez funkcjonariusza UB z Kartuz. [...] «Mercedes» prowadzący samochód zwolnił, pozwalając na opuszczenie samochodu w czasie jazdy. [...] «Żelazny» z połową szwadronu posuwał się równolegle z jadącym samochodem po lewej stronie, ja po prawej. Celowniczy karabinu maszynowego usytuowanego na dachu szoferki, Henryk Kazimierzak «Czajka», ostrzelał przeciwnika, który skupił się przy swym zatrzymanym samochodzie i pierwszy otworzył ogień. [...] Wystarczyło kilka długich celnych serii «Czajki» [...] i było po wszystkim. Siedzieli lub stali z rękami w górze. [...] Znaleźliśmy porozrzucaną amunicję z obciętymi stożkami pocisków. Jechali jak na polowanie”.

Olgierd Christa, *U Szczerbca i Łupaszk*, Warszawa 1999

T:U: 1597/
2535 Pom.

Tesew

Bardochwa Zdzisław

v. Karty informacyjne

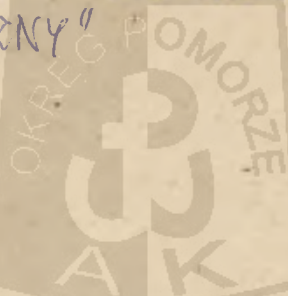
lc. 10

PART. 1

BADOCHA ZDZISŁAW

ps. "ŻELAZNY"

1939

1945

1945

Łob. 4. Śleskielak Zygmunt - part. 1, M-204

^a

Badocha Zbislaw

2007 "AZL"

ps. "Zelazny"

- 5. Wileńskie Brygady AZL,
art. M. Brak, Ray & po ich
stronie, Biuletyn IPI,
nr 8-9/2006 (tes w t. 8.

Szencielose Nr. 204/813 Pom)

18. IX '06

ppr. Badocha, Zdzisław
ps. „Zelazny”

„AK”3

Dowódca szwadronu (grup kadrowych)
 V Bryg. Wileńskiej odtworzonej w IV
 1946 r. w Borach Tucholskich.

zob. Krzejewski Z., i in..., Żołnierze
 wyleci... W-wa 2002, s. 378
(bibl. FAPK)

W&V'05

ppor r. w. + Dadocha Zdzisław
ps. "Zielony"

"141"4
Brzoza
do Włk.

Dowodził, na posiedzeniu 1946r.
szeregiem akcji ekspropriacyjnych i
likwidacyjnych m. in. w Koszalinie,
Stupsku, Tomnie; poległ 26.06.1946
podczas próby aresztowania go przez
grupę operacyjną UB w miejscowości
Lielmice pow. Sztum.

zob. Jhrzejewski D. i in., *Solmiene*
wyb. i. W-wa 2002, s. 392/bib.
141105

por. Badoch Łobisław part. „AK”
ps. „Zelazny” Pomoc 5

Jego szwadron 19.05.1946 rozbrajał
posterunki dO w m. Skalska, Osiek, Osiek,
Skórka, Zblewo, Lubichowo,
Stara Łiszewa (pou.ob. kościerski,
starogardzki, chojnicki)

zob. „Za śmiertelne sprawy” 1 P. A.
Gdańsk 2011, s. 12 (bibl. IPBPK)

MG 1/12

†. Badocha Łobisław

№ 6
4072

~ ps. „Łelaszny”
(1923-1946)

po przeniesieniu się „Łupasli” na Pomorze
do patrolu dywersyjnego, który przeprowa-
dził szereg akcji ekspropriacyjnych
m.in. w Koszalinie i w Toruniu. Od IV 1946
do 2. szwadronu 5. Brygady Wileńskiej AK.
Grupa działała głównie na terenie
Białej Tucholskiej (także biogram)

zob. T: R: 304/813 Pom. Szendzielca S.
38 x 11 part. pom.) art. Kadra 5. Brygady Wileńskiej
AK.

+ Baboche Zdzisław

Janek T
5. Wilk. Bryg.
AK

Zob. Rusinek Bogdan, Zbigniew Szurek,
Kowspiracyjne org. niepodległościowe
działające na Pom. Śd. w l. 1945-1955
w świetle..., Gdansk 1994, s. f..., 222

AK XIII

+ Badocha Zdzisław

ps. "Żelazny"

zob. Gmł. o nielegalnych antypaństwowo-
wych org. i bandach zbrojnych
działających w Polsce Ludowej w
l. 1944-1956, ~~1944~~ wyd. Ictno,
Lublin 1993, s. 218 (tu Badocha)

W. XI 1111

Bardoche Zdzisław ps. "Żelazny" pow. Kościerz. g
AK Tczew

* członek zgrupowania zbrojnej konspiracji "dupeski"
zestrelit dowodcę PUBP.

Zob. Golon M., Opór społ. na prowincji a działaln.
PUBP w okr. stalin. na przykł. wybranych ośr.
Pomorze Nadwiśl., [w:] Opór społeczny i konspira-
cja w woj. pom. (bydgoskim) w l. 1945-56,
Bydgoszcz - Toruń 2007, s. 75 (bibl. FAPAX).

Mk. XII'08

Badocha Zolnistaw

A

pomorze 10
Bony Tucholskie

Doutdca Brygady V.

1000

zob. Ptak W., Zarys działaln. oraz problem bandytyzmu
wśród wst. zbroj. podziemia na terenie pow. sepolńskiego
w l. 1945-47, [w:] Opór społ. i konspiracja w woj. pom.
(bydg.) w l. 1945-56,
Bydgoszcz - Toruń 2007 s. 170-172 (b. FAPAK).
MK III 109

Badchoa Zdzistaw

ZESKANOWANE

WYDZIAŁ HISTORII I SPOŁECZNOŚCIOZNAWSTWA
KATEDRA HISTORII
UL. SŁOŃCZNA 1
80-009 GDAŃSK
TEL. 42 251 12 00
FAX 42 251 12 01
WWW.HISTORIA.UG.edu.pl